

УДК 811.161.2:376.1-054.62

DOI 10.11603/me.2414-5998.2019.3.10511

Т. П. Мельник

ORCID 0000-0002-8633-0611

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНИХ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

T. P. Melnyk

I. Horbachevsky Ternopil State Medical University

FORMATION OF PROFESSIONALLY ORIENTED COMMUNICATIVE SKILLS OF STUDENTS-FOREIGNERS OF MEDICAL SPECIALTIES IN THE PROCESS OF STUDYING THE UKRAINIAN LANGUAGE

Анотація. У статті проаналізовано одне з основних завдань програми підготовки іноземного фахівця медичної сфери, яке полягає в підвищенні рівня культури усного мовлення, виробленні вміння правильно, логічно та грамотно висловлювати думку. Запропоновано методику формування професійно зорієнтованих діалогічних навичок студентів-іноземців медичних спеціальностей у процесі вивчення української мови як іноземної. Добір завдань спрямовано на реалізацію комунікативних потреб студентів-іноземців у різних сферах спілкування: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного зростання), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу.

Запропоновано систему вправ, які сприятимуть опануванню вмінь та навичок спілкуватися в усній і письмовій формах відповідно до цілей і соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах і ситуаціях. З'ясовано, що виконання окресленого комплексу завдань сприятиме виробленню в іноземних студентів навичок: 1) звертатися до інших із запитаннями та відповідати на запитання; 2) підтримувати та продовжувати розмову відповідно до ситуації спілкування; 3) будувати діалог на запропоновану тему; 4) вдало використовувати форми мовленнєвого етикету; 5) відповідати на запитання за змістом тексту та переказувати зміст текстів. Матеріали, описані в статті, призначені для студентів-іноземців, які володіють мовою на початковому рівні та здатні застосовувати здобуті знання з української мови для досягнення соціальної та професійної взаємодії в українськомовному середовищі.

Ключові слова: комунікативні навички; мовна підготовка; навчально-методичні матеріали; студенти-іноземці; українська мова як іноземна.

Abstract. The article analyzes one of the main tasks of the training program for a foreign specialist in the medical field, which is to increase the level of oral language culture, develop the ability to express students' thoughts correctly, logically and competently. The method of formation professionally oriented dialogical skills of foreign students of medical specialties in the process of studying Ukrainian as a foreign language is offered. The selection of tasks is aimed at meeting the communicative needs of foreign students in various fields of communication: scientific (to obtain competitive training in their chosen profession), socio-political and socio-cultural (for proper adaptation and full orientation in the new socio-cultural environment), household (to meet the needs of daily life), and to foster a harmonious personality capable of intercultural dialogue.

A system of exercises is proposed that will facilitate the acquisition of skills and communication in oral and written form according to the goals and social norms of speech behavior in typical areas and situations. It has been found out that completing the set of tasks will help to develop the skills of foreign students: 1) to ask others questions and answer the questions; 2) to support and continue the conversation according to the situation; 3) to build a dialogue on the proposed topic; 4) successfully use forms of speech etiquette; 5) to answer questions about the content of the text. The materials described in the article are intended for foreign students who are proficient in the elementary level and are able to apply the acquired knowledge of the Ukrainian language to achieve social and professional interaction in the Ukrainian-speaking environment.

Key words: communication skills; language training; teaching materials; foreign students; Ukrainian as a foreign language.

Вступ. В умовах модернізації української освітньої системи все актуальнішими стають питання професійної підготовки іноземців, для яких здобуття фахових знань залежить від досконалого володіння мовою спеціальності. Пошуки шляхів формування в іноземців професійних мовнокомунікативних навичок детерміновано програмами підготовки сучасного фахівця. Одним із завдань програми підготовки іноземного фахівця медичної сфери є підвищення рівня культури усного мовлення, вироблення вміння правильно, логічно та грамотно висловлювати думку.

Окремі теоретичні питання формування комунікативних навичок студентів-іноземців вже ставали об'єктом наукових студій І. В. Грищенко, І. Є. Ренчки, І. С. Лембрик, Г. Я. Іванишин, М. А. Курушиної, Д. А. Полякова, І. М. Линчак, Т. М Рудакової та ін., проте немає наукових розвідок, у яких би вивчалися форми практичної реалізації українськомовного професійного контактування студентів-медиків у діалогічному мовленні.

Мета дослідження – запропонувати комплекс навчально-методичних матеріалів для формування українськомовних професійно зорієнтованих комунікативних навичок студентів-іноземців медичних спеціальностей.

Методи дослідження. Для досягнення окресленої мети використано метод аналізу – для вивчення стану опрацювання проблеми; порівняння – для визначення напрямів наукового пошуку; моделювання – для опрацювання необхідних компонентів моделі формування комунікативних навичок.

Результати дослідження. Володіння мовою країни, у якій студент здобуває освіту, використання її не тільки в побуті, а й у професійній діяльності є основною передумовою становлення фахівця тієї чи іншої сфери діяльності. Відповідно до Концепції мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України, в процесі мовної підготовки іншомовних студентів потрібно орієнтуватися на реалізацію їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного зростання), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу [1].

Мовленнєвий змістовий складник Концепції ґрунтується на формуванні комунікативної компетенції іноземців і передбачає вміння сприймати та розуміти усне й писемне мовлення; самостійно створювати діалогічні та монологічні висловлювання різних стилів мовлення залежно від сфери спілкування, насамперед у навчально-професійній; вести діалог з дотриманням вимог мовленнєвого етикету.

Для студентів, які вже володіють мовою на початковому рівні, формування комунікативних навичок нерозривно пов'язане з діалогічним та монологічним мовленням, завданнями якого, на думку І. Є. Ренчки, є: 1) навчання студентів звертатися до інших із запитаннями та відповідати на запитання; 2) вироблення навичок підтримувати та продовжувати розмову відповідно до ситуації спілкування; 3) формування вмінь будувати діалог на запропоновану тему; 4) засвоєння форм мовленнєвого етикету; 5) розвиток навичок зв'язно відповідати на запитання за змістом тексту та переказувати зміст текстів тощо [2].

У нашому дослідженні даємо на розгляд комплекс завдань, спрямованих на вироблення професійно зорієнтованих комунікативних навичок. Так, працюючи над розвитком діалогічного мовлення, на підготовчому етапі пропонуємо студентам запам'ятати відповіді на основні запитання, потрібні в процесі опитування пацієнта:

Завдання. Прочитайте. Запам'ятайте.

Запитання	Відповідь
1. Прізвище, ім'я, по батькові	Степаненко Олена Василівна
2. Стать (жіноча або чоловіча)	жіноча
3. Вік	18 років
4. Місце проживання:	вулиця Степана Бандери, будинок 2, квартира 40, місто Тернопіль
5. № телефону	097 54 78 989
6. Сімейний стан (чоловік одружений/неодружений, жінка заміжня/незаміжня)	незаміжня
7. Місце роботи (навчання), посада	Тернопільський державний медичний університет імені Івана Горбачевського, студентка

Наступним етапом є опрацювання біографічних відомостей і складання діалогу.

Завдання. Складіть і прочитайте діалог-опитування хворого.

Хворий – Миць Сергій Іванович. Він живе в місті Тернопіль. Номер його будинку – 28. Його квартира знаходиться на 5-му поверсі. Номер його квартири – 65. Будинок знаходиться на вулиці Лесі Українки. Чоловіку 28 років. У нього є дружина і двоє дітей. Він працює стоматологом у клініці «Сім'я». Його номер телефону 096 54 23 546.

Знання й уміння користуватися лексичними та граматичними ресурсами української мови необхідні для розуміння та підтримування розмови, тому на кожному занятті пропонуємо вивчити нову лексику (*астматик, бандаж, гіпс, інгалятор, електрокардіограма, крапельниця, пробірка*) та граматичні конструкції (*страховий поліс, призначити лікування, глибокий поріз, накладати шви, промити шлунок*). Засвоївши нові лексичні чи граматичні мовні одиниці, студенти можуть добирати необхідні слова та вільно комунікувати в діалогах.

Завдання. На місці крапок напишіть потрібні слова.

1. Це Синтія. Її стаття – ... 2. Це Махмуд. У нього є дружина. Його сімейний стан – ... 3. Це Козак Андрій Іванович. Його прізвище – ... 4. Це Мартиненко Ольга Василівна. У неї немає чоловіка. Її сімейний стан – ... 5. Він працює в університеті і навчає студентів. Його професія – ... 6. Він бере термометр. Йому потрібно ... 7. Вона працює в лікарні і бере аналізи. Її професія – ... 8. Вона бере фонендоскоп. Їй потрібно ... 9. Це Якуб. Його стаття – ... 10. У нього нудота, блювання і слабкість. Його діагноз – ... 11. Лікар бере тонометр. Йому потрібно ... 12. У мене сильний кашель. Мені потрібно приймати ... 13. Це Вівчар Лідія Олексіївна. Її ім'я – ... 14. У нього сильний головний біль, кашель, нежить і висока температура. Його діагноз – ...

Завдання. Додайте потрібні фрази до діалогів.

1. – ...?

– У мене сильний головний біль.

– ...?

– Ні, температура нормальна.

2. – Лікарю, я думаю, що в мене ангіна.

– А які у Вас симптоми?

– ...

3. – Лікарю, у мене дуже сильно болить серце.

– Ви ... якісь ліки?

– Так, я пив ..., тому що в мене високий тиск.

– Зараз треба ще раз поміряти ..., а потім зробити ...

4. – У мене ...

– Вам потрібно накласти шви.

– А можна тільки перев'язати і не накладати швів?

– Ні, тому що у Вас ...

5. – У Вас сильний кашель. Ви астматик?

– Так.

– Ви маєте з собою ...?

Одним із головних завдань на формування комунікативних навичок студентів-іноземців, на нашу думку, є робота з текстом. Працюючи з текстовим матеріалом, іноземні студенти засвоюють нові слова, набувають досвіду вживати слово у відповідній граматичній формі, навчаються поєднувати словосполучення в реченнях, збагачують мову фразеологізмами. Так, вивчаючи тему «Розмова лікаря з пацієнтом», пропонуємо студентам прочитати текст під назвою «Моя хвороба» і відповісти на запитання. Наприклад:

Завдання. Прочитайте текст і дайте відповідь на запитання. Вивчіть виділені фрази.

Майкл: Мене звати Майкл. У вихідні дні я і мої друзі часто ходимо їсти в кафе, замовляємо курку, овочі та сік. Вчора ми теж були в кафе, а сьогодні я дуже погано себе почуваю. У мене болить живіт, нудота і блювання. А ще мене морозить і турбує сильний головний біль.

Лікар: Я випишу Вам рецепт. Призначаю ці ліки. Будете приймати 4 рази на день. Ще Вам треба промити шлунок. Зараз медсестра Вам допоможе. Їсти сьогодні потрібно суп і пити чай без цукру. Не хвилюйтеся, все буде добре. Якщо ці ліки не допоможуть, Вам потрібно йти в лікарню і здавати аналіз крові, аналіз сечі та робити ультразвукове дослідження.

Запитання: 1. Що їсть Майкл у вихідні дні? 2. Що болить у хлопця? 3. Що випишує лікар Майклові? 4. Що потрібно їсти і пити хлопцю? 5. Що потрібно промити Майклові? 6. Куди треба йти Майклові, якщо ліки не допоможуть? 7. Які аналізи потрібно здавати Майклові в лікарні?

Висновки та перспективи подальших досліджень. Описані нами навчально-методичні матеріали для формування професійно зорієнтованих мовленнєвих навичок студентів-іноземців медичних спеціальностей вважаємо методично виправданими, оскільки в них запропоновано комунікативну методику, яка допомагає не лише розширити знання мови, а й досягти соціальної взаємодії в українськомовному середовищі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розширенні методики вироблення комунікативних навичок іноземних студентів у процесі вивчення української мови.

Список літератури

1. Концепція мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України. 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/261.pdf.

References

1. (2012). Kontseptsiiia movnoi osvity inozemtsiv u vyshchym navchalnykh zakladakh Ukrainy [The concept of language education of foreigners in higher educational establishments of Ukraine]. Retrieved from: www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/261.pdf [in Ukrainian].

2. Ренчка І. Викладання української мови як іноземної: формування мовної і мовленнєвої компетентності / І. Ренчка // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2014. – Вип. 9. – С. 171–179.

2. Renchka, I. (2014). Vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: formuvannia movnoi i movlennievoi kompetentnosti [Teaching Ukrainian as a foreign language: Forming linguistic and speech competence]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi – Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language*, 9, 171-179 [in Ukrainian].

Отримано 02.04.19
Рекомендовано 04.04.19

Електронна адреса для листування: melnuk_tt@tdmu.edu.ua